ZUID

KAREL N.L. GRAZELL

stadsdeelgedicht 43a-b-c-d-e-f-g-h-i-j

De 10 delen van nieuw stadsdeel Zuid

Buitenveldert
De Mirandabuurt
Rivierenbuurt
Irenebuurt
Apollobuurt
Stadionbuurt
Hoofddorppleinbuurt
Concertgebouw/Willemsparkbuurt
Museumbuurt
Pijp

ZUID

een gedichtencyclus van

Karel N.L. Grazell

Leins Janema, Amsterdam – 2010

Fusie 1 mei 2010

Gedaan, ZuiderAmstel. Adieu Oud Zuid.
Namen die de mist in zijn gegaan van het verleden. Keren nooit weerom. Kwamen uit en zijn nu weer vergaan. Veel groter ben je gegroeid in de lengte en de breedte.
Van brug tot plein, en van park tot kade.
Een stad geworden in de stad Amsterdam.
Je motor draait gestaag, in dit vandaag en in dat morgen. De tijd staat hier te bloeien
Want kijk: dit is stadsdeel Zuid. Punt uit!

Buitenveldert

Amstelveenscheweg: Veendijk

(een fantasie)

De oosterstorm drukte toen het water
tegen de glooiing van de dijk
en vlak bij z’n lekke schoenen.
Soms spoelde er een stengel mee
of zelfs een stuk gedroogde turf.
De al gegraven sloten liepen over,
het land droeg een bassin van water,
waarop de storm met handen van wild kletste.
Jaan droeg een veenspa op z’n schouder
en leunde tegen de opdringerige luchtdruk.
Ineens liep er een man schuin achter hem
en riep: noem mij Ismaël.
Schreeuwend konden ze elkaar
een zier verstaan.
Toen even de storm wat minder aanging,
riep de man: kijk, die is voor jou.
En als in een film uit Hollywood
zag Jaan nu hoe dichtbij de dijk
een grote terp kwam, druipend omhoog
uit het wilde water.
Bouw hier je gedoente, huis en stal, riep Ismaël
en was opeens verdwenen.

De zon stond steil de volgende dag te doen
in de nog lang niet klare polder
en Jaan zag dat de terp nog steeds bestond
en hoe het water was gezakt.
Er liep door het land een brede vaart,
waarin hij met een roeiboot zelfs kon keren,
en hij besloot een achternaam te nemen:
Van der Vaart.

Ruim achthonderd jaren leefde zijn geslacht
daar op en rond die terp.
Tot de stad dan nader sloop
en het gedoente liet verdwijnen onder dikzand.
Zelfs de vaart dolf onderspit.
Zie het niet meer voor je.
Denk alleen aan
die meer dan acht eeuwen doorzetten.
Want daarin ontmoet je de poëzie van het leven.

’n Kwart eeuw na die stormvloed reed Graaf Floris Vijf
rijk van gevolg over de oever van de Amstel
en droeg het perkament van tolvrijheid
naar de lieden die woonden bij de (al zevende) dam.

Ramses Shaffy

(bij een foto)

‘t Is stil op Zorgvlied nu,
de doden zijn aan ‘t slapen.
Ik loop met voeten moe van leeftijd
en jou overlevend
door het sneeuwen van d’antan..
We speelden samen
pril, van geen belang, op het toneel.
En je pianode voor mij
en zong je lalala chantant.
Sinds ik je heb ontmoet
in die eeuw van terug,
draag ik je veel ontzag toe voor de moed
waarmee je opengaan kon en
het leven doende deed: een god
uit de woestijn, nooit ingedijkt
door dit, je nieuwe, eigen land.
Hoe je vrij was
met een vogel in de blije dag,
en weids kon zijn zoals
een lange weide naar de horizon,
of zacht een strakke vijver rimpelde.
Fier als een valk was,
wimpel van zonlicht
lachend in de zomerlucht.
Een explosie als een boom kon zijn,
die vuist van bladgroen
naar het hemelsblauw.
Of teder als de binnenzijde
van een bloemblad.
een vlindervleugel van de zomer,
strelend langs de werkelijkheid,
Nu zweef je tussen de muziek der sferen,

toetsend op de pianosnaren van het
zonlicht, dat je steeds nog uitstraalt
met je lalalala chantant.
Ai, laat me, laat me:
ik moet m’n eigen gang nog gaan
in deze brute zwaartekracht:
alle vrueght es di ghegheuen.
Op voeten moe van leeftijd
loop ik door het sneeuwen van d’antan
en word één grote, overlevensgrote
herinnering in de stilte van je dood.

referenties aan werk van Ramses
en aan Egidiuslied

RIVIERENBUURT

ze kwamen, met hun vrijheid als een zon, over de Berlagebrug

De witte bloemen van sneeuw
vielen over mijn honger. Een
verborgen radio praatte over
oorlog in de lege avonden, in
de lege winter.
De tijd was lang van angst.

Der Tod, ein Meister aus Deutschland,
woonde ons laatste, verweerde leven uit.
met boven ons de hak, de haak, het hakenkruis.

Toen –
na een show van duizenden dode
lichamen in de Zuiderkerk
(de armoede die
de eeuwigheid was)
kwam de lente binnen met hoop en
met een spreeuw die zong:
In the mood.

En terwijl de lente mijn wereld
bezette, groeide op een dag het leven
vol met lachende vlaggen
en liefdevolle vingers,
en honger gaf het op.

Ze kwamen, met hun vrijheid als een zon,
over de Berlagebrug.
Een lange nacht,
gebroken nu in zwarte scherven,

viel in het water van de Amstel.
Der Meister aus Deutschland
vluchtte onze lente uit.

En de zon was wit: het
lichtste licht. En ik wist:
de opwinding van een levenslange oorlog
stierf, het wonder van oorlogswoorden als
Smolensk en La Falaise was voorgoed voorbij.

Terwijl de zon fel wit was,
nog lichter dan licht,
het witste van elk wit was.

Bevrijding mei 1945
Paul Celan: Der Tod ist ein Meister aus Deutschland

IRENEBUURT

Zuidplein

Er loopt een vrouw te leven naar het station.
Jong. En wuivend **blond**: een ode aan de zon.
Donkerblauw haar mode. In haar: een haard
van beelden waar ze heen zal gaan. Ogen die
naar binnen kijken. En oren die naar binnen
horen. Hoe zal het gedicht zijn dat ze is?

In de terrasstoelen zitten duizend stemmen
vol van zinnen, met een grote xylofoon van
glaasjes tot soms aan de rand. Ze spreiden,
met een zakentoren in de rug, een babel vol
van talen op het plein ten toon.

Er loopt een vrouw te leven naar het station.
De dichter dezes drinkt haar, drinkt z'n pils,
en vraagt zich af. Ziet ze in haar binnenst al
de beelden van de Tuilerieën? Hoort ze nu
het straatrumoer van Londen? Wandelt ze
hier langs me vol van Bijenkorfse dromen?
Ruikt ze de geuren van de Schotse meren?
Of denkt ze aan vergaderen in Rome?

Ach, wellicht ook keert ze nu al op haar
spoor terug en blijft ze, mag ik het gedicht
gaan schrijven dat ze is. Aldus
de dichter dezes.

Maar.
Ze schuift het station in en denkt: m'n voeten
doen pijn, ik zal straks nieuwe schoenen
moeten kopen in Berlijn.

(o ja, en 'n dom blondje verft nooit haar haren donker: slim hè?)

APOLLOBUURT

24.10.44 – Beethovenstraat/Apollolaan

Hoe kan ik je ooit met mijn mond van woorden
vertellen wat in een wond van de tijd gebeurde
als het in dit ogenblik van jou en mij
niet gebeurt.

Het Duitse bloed op de tegels,
het rood van de dood waarover ik stapte
met voeten van onschuld.
De huilende huizen die open haarden waren geworden
van wrok en wraak.
Het lijdzame gras dat vertrapt was
door de laarzen van lege oktoberdagen.
De gijzellijken van bruin zeil
die als grote sigaren werden geladen
op de kale wagen.

Hoe kan ik je ooit met mijn mond van woorden
vertellen wat in een wond van de tijd gebeurde
als het in dit ogenblik van jou en mij
niet gebeurt.

Uit hun latere afwezigheid
bouwden levenden een bronzen beeld,
hun adem ingehouden, hun tong op de lippen
uit eerbied voor het onbekende.
Voor het rood in de eigen aderen van de tijd,
voor ook dat rood van de dood.

Hoe kan ik je ooit met mijn mond van woorden
vertellen wat in een wond van de tijd gebeurde
als het in dit ogenblik van jou en mij
niet gebeurt.

De meute van hijgende herinneringen

komt steeds nader, dreigt m’n angsten aan,
bijt tot het bijten rood is van m’n bloed.

Dat rood van de dood.

aanslag op SD-er Oehlschlaegel/fusillade

STADIONBUURT

Olympisch Stadion

Een giga schaal wacht tachtig jaren
al op nieuwe spelen: jaren vol roem
en eer. Je ziet Arie van Vliet sprinten
tegen Poeske Scherens: eerst terloops,
elk in coïtus op de fiets, sur place,
weer langzaam op gang, als een kat
de sprong in het diepe van de steile
rotswand, en dan wie wint de sprint.
En de sintels knerpen onder de voeten
van al je herinneringen: je ziet Koen
en Osendarp (die fout) en Slijkhuis op
de baan gaan. En voetbal met Drok,
Dráger en Halle, Rijkaard, Cruijff en
Van Basten. Liverpool dat de mist in
ging. Ai, vele olympiades wacht het
stadion al. Een giga schaal, klaar om
nieuwe spelen te serveren.

HOOFDDORPPLEIN BUURT

Sloterkade

Daar stond ooit de Victoria en toonde in een
donkere buik de Polygoon journaals, daarna
zwartwit films. De dikke en de dunne reden
vol voorzichtig een kostbare piano naar een
schip en op de boeg las je de naam: Titanic
(en o, nog lang niet even Apeldoorn bellen).
En de AVRO ging nu sluiten, het leven was
heueus niet zo kwaad. Pygmalion werd ABN.
zat op een chaise longue van de zuiverste taal.
Roodhuiden riepen howgh met tomahowghs.
Cowboys wierpen lasso's om stampedes en
agenten holden achter auto's-met-dickyseats
aan. Ik en de wanden schaterden er om alles,
want ik was kind en hoefde nog niet te weten
dat het leven een stropdas van ernstig draagt.
Maar nu, omdat ik in m'n ogen volwassen ben
geworden, is de Victoria bioscoop gesloopt.

CONCERTGEBOUW/ WILLEMSPARK BUURT

Openluchtconcert

Vondelpark: zwangere groene buik
onder poezenvacht wolken.
Mensenvolle zomer wandelt
tussen rijpe bomen.

Binnenplaats in het park.
Grint. Planten. Stemmen.
Eierschaal van tribunes.
En eierschaal van een tent.

Nichtgezicht achter mike.
Take your time and break it.
Zingende meisjes ernaast,
breed als een bar.

Synthesizer met wit gebit.
Gitarist maakt serpentines.
Drummer wordt hartslag.
Zweten van zwarte boxen.

Geluid loopt de oren over.
Vogels tegen trommelvliezen.
Spitsuur van klanken.
Soms herkenbaar Amerikaans.

Rijen van luistermensen.
Hierzijnwemensen. Neuriërs.

Hij hasjt. En zij hasjt niet.
Een file van applaus.

Voeten. Schoenenvol tenenklem.
Balletschoenen dun als huid.
Sandalen te lang aan.
Gympies bedreigd door asfalt.

Basketbalschoenen, blauw/wit.
Rode sok. Groene sok.
Negerlange neger. Blue jeans.
Rulle trui. Muts van pompoen.

Een roofvogel met zonnebril.
Een bloem in z'n haar,
om tussen gisteren
en morgen te drogen.

Oude nozem, volle buik.
Krom naast z'n evenwicht.
Grijs als how high the moon.
Vloekt hij bij 't concert? Niet.

Meisje in clownsbroek.
Mager. Klein als een struik.
Praat verlegen. Groet.
Gaat voorbij als een bal.

Uilenbrilvrouw. Met
peper en zout paardenstaart.
Wuift als een tak:
vrienden van dochter.

Een hoed om te vergeten.
Heupen smal als een kier.
Lachen in chocolade.
Ogen anders. Van tropen.

Regenjasgrijze dichter.
Gesigneerd in z'n gezicht.
Woorden lopen voorbij.
Het regent op z'n bril.

Binnenplaats in het park.
Grint. Planten. Stemmen.
Willen niet eenzaam zijn.
Wij willen niet eenzaam zijn.

MUSEUMBUURT

Rijksmuseum

Met een vingerreiking, een zachte g
in de gewrichtjes, schept de architect
door een uiterst dure schuur de hoge
waardigheid van de zo oude schilders.
Die kijken ons aan door de ingelijste
ogen van meisje en matrone, hoender
en hond, schutter en schout, bruid en
burgemeester, boegbeeld en stier. Etc.
Met een diepe indruk in het vlees van
onze ziel dwalen we in het licht van
de zalen, waar geen buiten is, alleen
maar verf te zien. Zo voelen we ons
onsterfelijk: nergens het gevaar van
leven. Zo achten we die almaar ogen
soms wel angstloze miljoenen waard.
Straks lopen we op het Museumplein.
Hier is buiten. Hier woont de dag als
elke dag, als alle, alle dagdagdagen.
Kijk, een voorjaarsvrouw met groene
ogen om in te verdrinken. Kijk, een
lenteman met ogen van vertrouwen.
Kijk, een zonlichtkind dat een bootje
vaart als een droom, en met ogen van
lach en spel. Hoeveel zouden we op
dit groene plein, gelijst in Amsterdam,
voor deze levende ogen willen geven?
We lopen voorbij. We lopen voorbij.

DE PIJP

Gerard Doustraat

Een straat smal als een pijpenla. Boven wiegt
een straatlamp, aan lange draad gehangen uit
een hemel die geheim is. Een huis sfeert z'n
nieuw naar me toe tussen al die zo schamele
willemkloosgevels. Een raam loopt vol rood
licht dat een meisje kleedt. Ze (21?) lacht me
met vuurroor van mond toe, witte oogleden en
zwaarzwarte wenkbrauwen als een blaarkop.
Hoeveel is haar prijs: naakt als een strand met
twee speelgoedduinen en een rijpe perzik? En
als ik mijn maanlicht kreun, zal ze doen alsof
en loeien? Wellicht zal straks een dichter z'n
sonnetten schrijven in haar ziel, z'n leven en
z'n schoonheid geven, en zal ze na een jaartje
dan 'n kinderwagen duwen, waarin z'n bundel:
Sonnetten van haar Zinnen en van haar Lusten.
En zullen recensenten die om hunne centen
de kranten bevolken, haar vruchtbaar lichaam
willen minnen en haar kinderwagen mèt zijn
bundel van sonnetten buiten achterlaten in
de regen van die straat smal als een pijpenla.

COLOFON

Deze cyclus werd door Karel N.L. Grazell,
Amsterdams stadsdichter uit Zuid,
geschreven
subs. samengesteld in digitalis
ter gelegenheid van de fusie
van stadsdeel ZuiderAmstel
en stadsdeel Oud Zuid
op 1 mei 2010 te Amsterdam.
Het ontwerp van het bundeltje
is door Leins Janema.